

Aan
Van de minister van BZK
CZW

nota

0. Nota bij voorstel wijziging van artikel 1 Grondwet

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2022-0000552618

Datum

7 oktober 2022

Opgesteld door

Samengewerkt met

Bijlage(n)

3

Aanleiding

Op 9 mei 2022 zijn bij het voorlopig verslag van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en huis van de Koning door de fracties van de SGP en D66 vragen gesteld aan de regering en aan de initiatiefnemers van het voorstel van wet houdende verandering in de Grondwet, strekkende tot toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid als non-discriminatiegrond.

Geadviseerd besluit

Akkoord te gaan met de brief aan de Eerste Kamer met uw antwoorden op de aan de regering gestelde vragen bij dit wetsvoorstel.

Kern

Er zijn acht vragen aan de regering gesteld, zes door de D66-fractie en twee door de SGP-fractie.

1. *D66 vraagt of explicitering van de gronden handicap en seksuele gerichtheid kan leiden tot aanpassingen in wet- en regelgeving.*

Hierop antwoordt u dat de wijziging van de term 'homo- of heteroseksuele gerichtheid' in 'seksuele gerichtheid' in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) en het Wetboek van Strafrecht in voorbereiding is. Het kabinet heeft op dit moment verder geen voornemens om als gevolg van het onderhavige voorstel wet- en regelgeving aan te passen. Het is niet uit te sluiten dat dit in de toekomst wel het geval zal zijn.

2. *D66 vraagt de regering om aan te geven op basis van welke argumenten zij nu het initiatiefvoorstel onderschrijft, terwijl de regering in 2004 en 2006 de voorstellen om artikel 1 uit te breiden verwierp.*

Hierop antwoordt u dat aan het voorstel om deze gronden expliciet op te nemen een lang emancipatieproces vooraf is gegaan. U wijst daarbij op de inwerkingtreding van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) op 1 januari 2004 en gestage uitbreiding van deze wet, die als gevolg van de ratificatie van het VN-verdrag

handicap in 2016 is voltooid. Het maatschappelijk belang van handicap als non-discriminatiegrond is ook terug te zien in een verdrievoudiging van het aantal oordelen dat het College voor de Rechten van de Mens ten opzichte van 2004 in 2021 over deze grond heeft uitgesproken.

Onze referentie
2022-0000552618
Datum
7 oktober 2022

3. *SGP stelt dat de regering niet duidelijk heeft gemaakt waarom gekozen is voor de twee discriminatiegronden handicap en seksuele gerichtheid. De vraag daarbij is of de Algemene wet gelijke behandeling onvoldoende bescherming biedt en of het met cijfers aantoonbaar is dat met name deze twee gronden extra bescherming nodig hebben. Zo ja, waarom zijn dan niet meer gronden zijn meegenomen.*

Hierop antwoordt u dat opname van deze gronden vooral van belang is omdat daaruit ondubbelzinnig spreekt dat discriminatie op deze gronden in strijd is met onze gedeelde waarden. Voorts zorgt het opnemen van deze gronden voor een betere herkenbaarheid van de Grondwet voor mensen met een beperking en LHBTI+ personen. Dit principiële argument staat los van de bescherming die de Awgb en de Wgbh/cz nu al bieden. De regering sluit niet uit dat in de toekomst nog andere gronden als expliciete grond aan artikel 1 Grondwet worden toegevoegd, maar acht de tijd daartoe nog niet rijp.

4. *D66 vraagt of de toevoeging van de woorden handicap en seksuele gerichtheid rechters meer houvast zal bieden in de beoordeling van concrete zaken en dat discriminatie op grond van de toegevoegde gronden eerder strafbaar zal worden en of de toevoegingen leiden tot aanvullend beleid buiten het strafrecht om gelijke behandeling te bevorderen.*

Hierop antwoordt u dat opname van de gronden handicap en seksuele gerichtheid vooral belangrijk is om ondubbelzinnig duidelijk te maken dat discriminatie op deze gronden in strijd is met onze gedeelde waarden. Daarmee is niet beoogd dat discriminatie op grond van de toegevoegde gronden eerder strafbaar zullen worden. In specifieke discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht is discriminatie op deze gronden reeds verboden.

Het valt zeker te verwachten dat de toevoegingen leiden tot aanvullend beleid buiten het strafrecht om gelijke behandeling te bevorderen. Er lopen bijvoorbeeld nu al verschillende trajecten om acceptatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen te bevorderen in het onderwijs, zoals via de kerndoelen en het burgerschapsonderwijs, de lerarenopleidingen en via Gay Straight Alliances die zorgen voor een sociaal veiliger klimaat op scholen.

5. *De leden van de D66-fractie stellen aan de hand van een casus die is berecht door de rechtbank in Dordrecht de vraag of de rechter na het aannemen van dit voorstel in een soortgelijke casus tot een andere afweging zou kunnen leiden. En zo niet, of een additionele wetswijziging het overwegen waard zou zijn.*

De regering kan niet treden in de afwegingen van de strafrechter in een

dergelijke zaak maakt. In individuele gevallen kan een rechter aan artikel 1 Grondwet en de daarin expliciet opgenomen gronden refereren. Juist omdat daaruit ondubbelzinnig spreekt dat discriminatie op deze gronden in strijd is met onze gedeelde waarden. De rechter zal echter elke zaak op zijn eigen merites beoordelen en zich meer laten leiden door de materiële ernst van de discriminatoire handeling dan de vraag of de grond in artikel 1 Grondwet is opgenomen.

Onze referentie
2022-0000552618
Datum
7 oktober 2022

6. *D66 vraagt in het kader van de steeds verdergaande digitalisering van de samenleving hoe moet worden aangekeken tegen zelflerende algoritmes die beslissingen nemen die wellicht discriminatoir zijn. Wie kan daarvoor verantwoordelijk worden gehouden?*

Hierop antwoordt u dat op grond van de gelijkebehandelingswetgeving, waaronder de Awgb en de Wgbh/cz, kan eenieder die betrokken is bij een mogelijk discriminatoir besluit daarop worden aangesproken. Dit betekent bijvoorbeeld dat een werkgever die kandidaten voor een vacante functie selecteert met behulp van een algoritmisch systeem in principe kan worden aangesproken voor de besluitvorming die daarvan het gevolg is.

7. *D66 vraagt naar de stand van zaken rondom de instelling van de staatscommissie discriminatie en racisme. Zij vragen zich af of deze staatscommissie zich ook expliciet gaat bezighouden met discriminatie op grond van handicap en seksuele gerichtheid. Daarbij vragen zij of discriminatie op grond van intersekse ook onder het werkteerein van de staatscommissie valt en of deze commissie gaat kijken naar de noodzaak van een wettelijk verbod op het opereren van intersekse baby's, indien zo'n operatie niet strikt noodzakelijk is.*

In artikel 2 van het instellingsbesluit is de taakopdracht van de staatscommissie nader uitgewerkt. In de nota van toelichting bij het besluit wordt bij dit artikel aangegeven, dat de staatscommissie gaat over alle discriminatiegronden. Op grond van artikel 5 van het instellingsbesluit zal de staatscommissie, binnen de gegeven kaders van de taakopdracht, zelf een werkprogramma opstellen. Of en in hoeverre de staatscommissie zich zal bezighouden met discriminatie op grond van handicap, seksuele gerichtheid en intersekse is daarvan afhankelijk.

8. *De SGP vraagt aan te geven wat de stand van zaken is met betrekking tot de constitutionele rijpheid van de begrippen seksuele diversiteit en handicap en wat het verschil is met bijvoorbeeld kleur, of etnische afkomst.*

Hierop antwoordt u dat het expliciet benoemen van de gronden handicap en seksuele gerichtheid overeenstemt met een inmiddels breed levende maatschappelijke norm. Beide gronden zijn daarnaast ook al opgenomen in internationale verdragen en wetgeving. Het verschil met kleur of etnische afkomst is dat daarbij sprake is van gronden die vallen onder het juridische begrip 'ras' dat reeds als expliciet benoemde grond in artikel 1 Grondwet is opgenomen. Het begrip ras omvat tevens huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming.

Toelichting**Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden**

Nota bevat geen informatie die niet openbaar kan worden gemaakt.

Onze referentie

2022-0000552618

Datum

7 oktober 2022

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief met reactie op vragen aan de regering	
2	Antwoorden van de initiatiefnemers	